

ORVOSKÖNYV
NÉMELY FÜVEKNEK HASZNÁRÓL

XVII. sz.

Orvoskönyv

- 1 *Consilium bonum pro illo, qui ad Cachexiam I. ad dispositionem Hydropisis declinat.* Quoad victus rationem necesse est, ut comedat in suis cibis multum allii, curetque suos cibos conditi cum Aceto squillitico, quia haec vehementer urinam educunt, potissimum cum febris absit, comedatque potius cibos assos, quam coctos.*
- 2 *Item.* Cibos ex oleo, melle, olera acria, ficus: bibat vinum bonum, clarum, in quo semper sit absynthium, Saturegia, origanum, medius cortex Sambuci, et radices ebuli. Comedat quoque saepius raphanum, atque a piscibus, a quo fieri potest sibi temperet. Corpus vero semper laxum et apertum sit, eaque de causa frequenter pillulas accipiat, vel saltem folia senis. Comedat aliquando vesperi indecubito particulam de theriaca, et si fieri potest, multum sudet: saepius etiam si haberi potest unum cochlear de oximelle squillitico sumat. Et sic gratia Divina cooperante, ab imminentibus malis praeservabitur.*
- 3 *Szembről való orvosságok.* Az homokon kelő szederjes kikircsfűnek a' virágat meg kell törni réz mosarban, és egy kis bort kell hozzá eresztteni. Tiszta ruha alatt meg kell facsarni, üvegben kell tölteni, és a' kinek hályog vagon a' szemén, abban egy nap háromszor kell belé eresztteni, és meg-gyógyul.
- 4 *Aliud.* Szent György napja között, Pünkösöd előtt melly diocska vagon a' fán, törd-meg, és szürd-meg kétszer-is szepen, s' öntséd az halyagos szemü ember szemében.
- 5 *Aliud.* A' veres eb szőlöt sózd-meg, tölts-meg egy üveget véle. Tedd egy kenyereben, mikor szakasztanak, vedd bé a' kemenczében, és mikor isméd, hogy meg-kezd jól sülni, a' kenyeret vedd-ki, és az üvegben talasz igen szép vizet, és ebben tölts reggel és estve négy vagy öt cseppet az hályogos szemben és meg-gyógyul.
- 6 *Aliud.* Recipe hepar piscis muraenae, vulgo meny-halnak a' máját, et divide in partes, et mitte in vitrum, et quando pistantur panes cooperias vitrum cum pasta, et pone in caminum et assa, et convertetur in vitro in aquam, et istam aquam stillabis in oculos, et tollit squammam ab oculis.*
- 7 *Ad idem.* Quaere vermem sanguisugam, vulgo nádály-ferget, et pone in unum paruum vitrum, et obstrue bene os vitri, et postea cum pasta cooperias vitrum, et pista in camino, et vermis ille convertitur in aquam, et tandem de ista aqua mitte ad oculos, et tollit squammam.*
- 8 *Ad idem aliud.* Recipe flores solsequij, et haec collige de mane, et imple vitrum unum, cum hujusmodi floribus, et postea os vitri claudas bene, et fac ad cumulum formicarum, vulgo hangya boglya, ut non videatur vitrum, et per mitte ibi stare per quatuor hebdomadas, et postea excipiens cola per panum,

et infunde iterum ad vitrum, et fac stare ad solem per unam hebdomadam, et qui haberet squammam in oculis septem annorum tollit.*

- 9 *Ad idem.* Recipe ova formicarum, et contere ea in albo vino, et fac stare, ut clarum fiat, et postea mitte ad oculos, et tollit squammam trium annorum.*
- 10 *Ad idem.* A' baraczk magvának a' bélit meg kell tisztítani, hogy csak a' fejrje legyen, azt meg kell törni szép tiszta mosarban, egy üveget meg kell véle felig tölteni, és a' felit egett borral. Osztán tedd-ki a' melegre harmad napig, minden órában háromszor kell meg rázni, és az halyogos szemű embernek szemében kell bocsatani, és az halyogot el-vészi rólla.
- 11 *Ad idem.* Celidonia, ruta, rosa, kömény, betonica, euphrasia. Ezeket mosárban meg kell törni jól. Osztán tölts fejr bort reá, és a' mint egetik az égett-bort, azonkeppen kell vizét venni, és a' melly embernek a' szemén halyog vagy, ezzel meg-gyógyul.
- 12 *Ló halyog ellen.* A' tyuk zuzáját hasits ketté, és a' belső héját vedd el, és azt aszald-meg, és meg-is törjed. Borsot és sót vess köziben, egy toll, vagy nad szal által fujad a' szemében a' lónak, és meg-gyógyul.
- 13 *Hályogról való szerszám.* Az eleven gerliczenek a' jobb lábán való nevetlen ujját mesd-el, és csöppents három cepp vért az halyogos szemében.
- 14 *Hályogról való viz.* Celidonia és rosa vize egy arant legyenek, és úgy csinald össze és ély véle.
- 15 *Hályogos szemre való szerszám.* Vedd a' vad kannak az agyarát és ronts-meg egy fejsze fokkal. Törd meg porrá, és szitald-meg igen aprón, és azzal hintsd az halyogot. Meg-hasogattya, és el-veszti minden kétség kívül.
- 16 *Hályogos és pecsenyés szemről.* Végy timsót és gris pant, főzz ket tyukmonyat avagy harmat, vedd ki a' székit, és a' fejrjet törd egyben a' porokkal, és vess annyi nád mezet belé, mennyi meg-hattya, és osztán vedd vizét, és tölts egy üvegben, és vess kánfort belé, és tarts azzal a' szemedet.
- 17 *Hályogrol való.* Egy fillér arra gálitz-kő, egy pénz arra timsó, egy filler arra gyömbér, két penz arra bay-fü mag. Ezeket egyben kell temperálni és meg-kell törni, és a' törött folyó vizét kell venni, és estve 's reggel ember szemében kell bocsatani.
- 18 *Ad idem.* Föld tyukmonyat keményen, és kösd ötet meleg helyre, hadd ott allani 15. napig, és a' tyukmony fejrje olyan leszen mint az üveg, mellyet törd-össze erőssen, és a' fajd szemben eresz benne, patika olajt önts-belé, 's felyül a' tyukmony porával porozd-meg.
- 19 *Ad idem.* A' diónak a' belső bélit vájd-ki, és annak a' vékony héját hánts-le, és azt törd-meg, és azzal hints-meg avagy fuvasd belé a' szemedben.
- 20 *Ad idem.* Az euphrásiat törd-meg, és a' vad vinyekének a' viragjat törd-meg, és a' cicorianak a' viragaval; és azt mérték szerint egyarant szürd össze, tölts üvegben, és azt bocsasd a' szemében; a' kin halyog vagy.
- 21 *Ad idem.* Recipe foeniculum, verbenam, rosam, rutam et celidonium, ista omnia recipe ad modum aquae rosaceae, simul, et plus valet quam balsamum: foeniculum, rosa, verbenam pari pondere; ruta, celidonia pro media parte.*
- 22 *Homályos szemről.* Fejer gyömbért, euphrasia füvet, kömény magot: ezeket mind porrá kell tenni, és mind egy mérték szerint kell meg-mérni, és össze kell temperálni, és a' port osztán egy tiszta fazékban kell tenni. Egy ostyát borban kell ásztatni, a' porban mennyit akarsz hozdad venni, az ostyanak a' többit hajtogassa reá, és mind egészszen el-kell nyelni éhomra, és nem kell reá inynya adni.
- 23 *Avagy.* A' tyukmonyat higan meg kell sütni, és böven kell a' porban belé

vetni, és meg kell enni, de nem kell reá inni. Valamelly embert ez orvossal tartnak, mind élteben sem homalyosodnak-meg a' szemei.

- 24 *Szembről való víz.* Kömény víz, euphrásia víz leg több, és ruta víz, timsó. Ezeket mind egyben kell temperálni, és a' szemben kell bocsátani.
- 25 *Qui non bene videt.* Recipe serpillum, vulgo kakuk-füvet, et coquatur in aqua, et postea lavet oculos cum ista aqua in una hebdomada, aut plus, et bene ac clare videbit.*
- 26 *Ad idem optimum experimentum.* Accipe fel leporis, galli, aquilae, et distempera cum aqua purissima, et pone in vase aureo, vel vitreo, et cum ea in die line oculos ab extra, et optime videbis.*
- 27 *Ad recuperandum visum remedium optimum, et bene probatum,* quod Innocentius Papa IV. fecit componi, pro recuperanda luce oculorum, et misit illud Abbati S. Petrusij de Pisis, qui erat aetatis suae Annorum centum, et partim ex aetate, partim etiam ex infirmitate visum amiserat, quo remedio sibi a Papa misso visum recuperavit, et est tale. Recipe: semen foeniculi libra duas, sileris montani, vulgo vad kömény libra unam, apij seminis unciam unam, anete, vulgo kapor, et petroselini semina aequali pondere libra tres, et haec omnia contere, et simul commisce cum melle bene despumato, semis ana spumis circa ignem purgato, et mundato, et tandem in mane, et vesperi post omnem cibum et potum, quando vis ire dormitum, comede de praedicta confectione, et cito recuperabis visum perditum, cum Dei adjutorio.*
- 28 *Ut pili in oculis non crescant.* Sangvis vespertilionis linctus super palpebras, non sinit crescere pilos, ut dicit Constanus Medicus, et hoc forsitan est, quia sua frigiditate oppilat poros, quibus oppilatis non recrescunt pili, nam vespertiliones sunt frigidissimae naturae.*
- 29 *Ad idem.* Recipe succum hederæ, et succum raphani in aequali pondere, et misce insimul, et evulsis prius pilis, statim cum dicto liquore unge loca pilorum evulsorum, et non renascuntur ultra.*
- 30 *Ad idem.* Combure cornu cervi, et contere, et extractis prius pilis, cum pulvere hujusmodi asperge loca pilorum.*
- 31 *Pro visu optimum experimentum.* Recipe mustum album optimum, quod nondum fervet, et impone in illud euphrasiam cum calamo, folijs, et floribus, in bona quantitate, et tandem foramen vasis obstrue bene et fac stare ad solem usque dum cessabit bullitio musti, et tandem quotidie mane et vesperi bibe aliquantum de hujusmodi vino; est non probatissima medicina.*
- 32 *Ad idem.* Recipe euphrasiam, et redige in pulverem, et hujusmodi pulvere utere mane et sero; clarificabit visum. Poteris etiam in cibum ponere.*
- 33 *Aliud.* Quotidianus usus maratri visum servat et acuit: semen quidem ejus frequenter ore tenere oportet, folia vero comedere.*
- 34 *Pro oculis lippis, sive csipás.* Recipe alumen, mel, et albuginem ovi, et contere insimul, et postea per modum emplastri pone super oculos, et sanabitur.*
- 35 *Experimentum M. Petri Hispani, contra omnem maculam oculorum, et ad visum acuendum.* Recipe foeniculum, verbenam, rutam, rosam, euphrasiam, betonicam, celidonium, capillum Veneris, secundum eandem mensuram, et contere ad invicem, et pone per diem ad album vinum, postea distilla per umbilicum, et aqua, quae primo distillaverit habeatur ut argentum, secunda ut aurum, tertia ut balsamum: ideo servetur in tribus ampulis.*
- 36 *De mundificatione oculorum, et conservatione visus.* Recipe vinum sublimatum quantum vis, et exprime succum celidoniae, rutæ, arthemisiae, euphrasiae,

- et foeniculi, secundum eandem mensuram, et haec commisce ad invicem, et ad extra linias oculos, et etiam aliquando, sed raro mittas modicum ad oculum.*
- 37 *Pro oculis lachrymosis.* Recipe stercora columbarum de nido, et contere in mortariolo bene, et postea tartariza bene, et cum oleo albuginis ovorum ungas bene interioriorem partem capitis (a' lágyát) et cum dicto pulvere pulveriza bene, et postea vitellos duorum ovorum cum sale misce ad invicem cum digito, et postea terge ad stupam quasi emplastrum, et liga ad caput patientis sero, quando vadit dormitum, et hoc fac bis, vel ter, sanabitur.*
- 38 *Ad clarissime videndum, et claritatem oculorum.* Recipe fel alicujus animalis, porinum, vel fel aquilae mixtum cum melle ad oculum, tunc adeo clarum haquod vivit de rapina, et misce cum melle, et pone super oculos; visui super omnia valet medicamenta. Nam dicit Hypocras, quod fel alicujus animalis de rapina viventis, valet super omnia ad clarificandum visum. Qui etiam dicit, quod si aliquis haberet visum debilissimum, et per novem dies poneret fel leberet visum, quod videret stellas hora meridiei in coelo.*
- 39 *Contra dolorem oculorum.* Recipe foeniculum, verbenam, rosam, chelidonium, rutam, et euphrasiam: ex istis distilla aquam, et misce ad invicem, et tandem de ista aqua mitte ad oculum laborantem.*
- 40 *Contra defluentem oculum.* Recipe foeniculum, quando adhuc non est maturum, et contere bene in mortariolo cupreo, et mitte in eodem stare tribus diebus in loco humido, et postea recipe aquam illius, et fac ad unum vitrum, et 40. diebus mitte stare ad radios solis, et cum cera os vitri obtures bene; et post 40. dies super ceram uno acu facias foramen, et mitte de illa aqua ad oculos, et sine dubio sanabitur, et nunquam deinceps defluent oculi.*
- 41 *Contra caliginem oculorum, vulgo homalyos.* Recipe radicem foeniculi cum melle contusum, et cum ea linias oculum ad extra, et sanabitur.*
- 42 *Contra defluentes oculos.* Keres fekete gyürü fát, és a' levelét szedd-meg mikor nyers, és egy tiszta fazekban tedd, és tölts vizet reá, és főzd igen a' tüznél, hogy a' levének felét el-apaszsza, és annak-utanna tölts ismét egy fazekban, és főzd maszszor-is erőssen, és azután szürd-meg, és az meg-aluszik, mint az hal lév, és ezzel kennyed a' szemedet kívül, és meg-vigasztallya.
- 43 *Ad idem.* Recipe verbenam dum florescit, una cum radice, et pone ad ollam unam unius pintae capacem, et infunde album vinum, et coque bene, ut tantum cum uno picario remaneat, et postea infunde ad vitrum, et exinde unge oculos, et tempera, de sero quando vadis dormitum, per unam hebdomadam, vel plus, et dum ungis, herbam coctam semper liga ad tempora, et omnem infirmitatem oculorum sanat.*
- 44 *De pruritu, et sanguine recipiendo oculorum.* Recipe aloës, et redige in pulverem, quem tandem pone in album vinum, et permitte stare per noctem, et mane cola per mundum pannum, et ex hac aqua mitte semper ad oculos, et curaberis.*
- 45 *Aqua nobilis pro oculis.* Recipe cariophila 25, baccalauri 15, zinziberis 4, vel 5, radices, et redige in pulveres, quos pone in aquam fluvialem, et permitte stare quinque diebus. Postea: Recipe vitriolum ad quantitatem unius nucis, communis, et camphoram paulo minus, et appone circa materiam praedictam, et fac stare in sole, vel stuba calida, et habebis optimam aquam medicinalem, pro oculis.*
- 46 *Item.* Pulvis rosarum cum aceto tritus, et albugini ovi mixtus, dolorem oculorum restringit, et humores malos descendentes removet.*

- 47 *Ad clarificandum visum.* Recipe fel leporis, cum melle mixtum, et ungue oculos per 9. dies.*
- 48 *Vel.* Recipe aquam foeniculi, rutae et rosarum, et commisce insimul, tandem sume pannum lineum mundum, et intinge in aquam, et pone super oculos.*
- 49 *Pro oculis sanguineis.* Recipe folia chelidoniae, et contere, succumque exprime in bona quantitate; deinde accipe mel, et in ollicula fervere fac circa ignem, et omnem immunditiam ejice: tandem quantus fuerit succus chelidoniae, tertia pars sit de melle; postmodum melle ab igne amoto, et frigidato, commisce succum chelidoniae, et infunde in vitrum, et exinde oculorum palpebrae ab extra ungantur, et liniantur.*
- 50 *Szemnek való víz.* Rosa vízben sállya magot kell vetni, és ruha által megszűrni, és harmad napig a' medenczében tartani; azután üvegben tölteni, és azzal a' szemet gyógyítani.
- 51 *A' kinek szeme kívül sebes, arra való irr.* Vedd harmad fü tuloknak a' fadgyát, melyben a' veséje áll, mint egj tyukmonnyit, és vegy egy lóth grispánt, fél lóth fa-olajat, eleven kén-esőt egy nehézéket, és erőssen mosárban megtörjed, tiszta szelenczeben töltsed: és a' kinek szeme faj, 15. napig kennyed véle, és meggyógyul.
- 52 *A' mely szem könnyez.* Bak-fünek, és a' kömény gyökernek vedd vizét és mosd-meg véle a' szemedet estve és reggel, és meg-all a' könnyvezése.
- 53 *Szem fájásról, kinél soba jobb nincs.* A' vad kendernek vedd vizet, és petreselyem vizet, tyukmony fejerével rósa vizet, kömény vizet, egy mérték szerint. Azon vizeket tölts egyben, az utan keress timsót, gálitz-követ, aloëst egy mérték szerint. Ezeket-is törd-meg, vesd belé. A' gálitz-kő és aloës kevesebb legyen benne.
- 54 *Szem fájásról más.* Ha fajása a' vertől vagyon, a' rutát tyukmony fejerével csinald egyben, kend egy ruhara, és kösd a' szemedre.
- 55 *Szemről való jeles próbált víz.* Kömény viz két lóth, euphrásia viz két loth, tucia praeparata egy drachma, sárga aloës porul egy drachma, hal epéje egy nehezék. Ezeket temperald egyben szépen, és csinald üvegben, 's ély véle.
- 56 *A' kinek fő fájás miatt szeme fáj.* Vegy egy vagy két pénz arra safrányt és fejer kenyér bélit; morsold meg, és tölts bort reá, a' safrányt-is hints belé, takard ruha köziben, és kösd a' szemedre heven, mint el-türhedd, 's mossad véle.
- 57 *Szem fájásról való víz.* Vegy rosa, kömény, szarkalab és uti-fü vizet, mind egy arant, tucia praeparatát, fejer gálitz-követ, gyöngyöt. Mindenik egy egy nehezék legyen, kámfor egy lóth. Ez a' víz jó szem fájásról.
- 58 *Szem fájásról való orvosság.* Ruta vizet mézzel törj-össze, avagy aszszonyi-állat tejevel, azt ereszd a' fájó szemben. A' rutának csak azon leve-is jó.
- 59 *Aszszu rosat kenyerral egyetemben köss a' fájó szemre, avagy fejer kenyeret borba mártván.*
- 60 *Az asszonyi-allatnak tejet tyukmonj fejerivel elegyits-meg, és nedves gyapotban kösd rea. Plinius.*
- 61 *Aszszu rosát föld-meg borban, szüird-el a' levét, és azt erezd a' fájó szemben.*
- 62 *A' tyukmonynak a' fejerit rosa vizzel és borral elegyitvén kösd a' szemre.*
- 63 *Folyó vizi halnak kövérsegevel kend-meg a' szemedet, használ.*
- 64 *Az erdei kecskenek epéje mind szemfájásról, mind halyogról jó, és a' kinek csipas szemei vadnak.*
- 65 *Csipas szemben jó uti-fü vizet bocsatani.*
- 66 *Salatát gyakorta enni szemnek ártalmas.*
- 67 *Chelidonianak levelét vas fazekben meg-fözni mezzel, szemnek igen használ.*

- 68 Centaurea vizet mezben meg-főzni, halyogot szemről el-veszti.
- 69 Ha ruta viz kömény vízzel öszve-elegyittetik, mézzel, jó a' szemnek.
- 70 Meg-sült tyukmony fejeri opiummal, safrannyal és mezzel egyben töressék, és azt kösd a' szemre.
- 71 Borban ázott kenyér jó szemnek, ki fájas miatt meg-dagadt.
- 72 A' nyulnak epéjét mézben elegyítve, szemedet gyakorta véle kenvén jo az halyogrol.
- 73 A' kömény gyökeret főzd-meg, és annak vizevel, tartsad a' szemedet, használ az halyogról.
- 74 A' szapora fünek a' levelét törd-meg és tegy hozzá egy kicsiny sót, azt kösd a' veres szemre.
- 75 *Szem fájasról.* Végy kámfort, gyömbert, galitz-követ, timsót, fekete olajt mindenikét egy egy latot, és végy 20. tyukmonyat, süsd-meg azokat, és szedd-ki a' fejerit, törd jól meg kezed között. Az után elegyits köziben a' porokat egy medenczében, meg más medenczevel fedd-bé. A' medenczét környüle kend-bé valamivel, hogy az illattya ki nem mennyen. Az után tedd a' nap fényre, és tartsad egy napon ott, azutan valami edenyben vedd olaját, miképpen egyeb fünek, mellyben osztan eresz a' fájó szemben egy toll szállal. Még ha halyog volna-is, meg-gyógyítja.
- 76 *Szem fájasról való víz.* Végy egy fél meszszelyes bögrét, egy nehezek gyömbért, egy diónyi timsót, fél ennyi gálitz-követ, 16 babért. Ezeket törd öszve, és tölts vizet reá, és forrald-meg kenyér héj alatt, azután vess nád-mezet belé, de egy először ne vess sokat. Azután meg-latod a' szemnek gyógyulasat, vess többet-belé, ha szükség. Mert a' nádméz meg-lagyította a' vizet. És hogy meg-hül, szürd-meg, tölts üvegben, és az embert fektesd hanyattá, tölts a' szeme vápájában, és vond két felé a' szeme héját, és addig veszteg feküdjék, mig a' szeme meg-emeszti a' vizet. Így cselekedgyél egynehány napig.
- 77 *Veres szemnek való víz.* Timsót, tyukmony fejerit, álló vizet, euphrasia vizet temperald-meg, és bocsasd belé.
- 78 *Más azonról.* Vegy folyó vizet, abban vesd szitalt gálitz-követ, azt egy uj fazékban forrald-meg erőssen. Osztán vedd-ki, hadd hüllyön-meg, és hideg lévén, vess törött kamfort belé. Habard-el benne, és tiszta ruha által szürd-meg, és eresz rósa vizet belé, és tölts tiszta üvegben, és jó mind veres, 's mind pecsenyes szemre.
- 79 *Veres szemről.* Myrrhát, aszszony ember tejét, ki férfi gyermeket szoptat, egyben temperálni, és üvegben szerzeni, és azt a' fájó szemben bocsatani, meg-gyógyul.
- 80 *Item.* Apró bojtorjánt törd-öszve tyukmony fejerivel, és azt kösd a' fájó szemre; meg-gyógyul.
- 81 *Szem fájasról.* Estve, mikor feküdni el-mégy, melegits eczetet, és azzal mind a' két talpadat mosd-meg, és minden fájdalomtul a' szemed meg-gyógyul.
- 82 *Ad idem.* A' kinek a' szeme könnyez a' bak-füvet és kapor gyökeret főzze-meg vízben, és azzal kösse, avagy mossa szemeit.
- 83 *Szem fájasról.* Egy tyukmonyat főzd-meg erőssen öregre, a' fejerit kösd egy ruhában, sózd-meg erőssen timsoval, facsard-meg ruha által. Annak vizevel mossad a' szemedet.
- 84 *Item.* A' cseresznyéfanak a' levelét mosd-meg, és kösd a' vak szemedre.
- 85 *A' kinek véres a' szeme.* A' kökény fának a' mohát vesd meleg vízben, és szürd-meg ruha között, és bocsasd a' levét a' szemedben.

- 86 *A' kinek könyvez a' szeme.* Az uti fünek vizevel mossad szemedet, és meggyógyul.
- 87 *Szemnek vilagossagaról.* A' rutát és fejer ürmöt vesd vízben, hadd allyon hat óráig benne, 's vedd-ki, elegyits-meg egy kis borban, idd-meg éhomra.
- 88 *Unguentum contra rubedinem oculorum, ab extra liniendum, quod clarificat visum.* Recipe camphoram, tuciam, aleopaticum, aequali pondere, ceram mundissimam parum, et oleum rosarum.*
- 89 *Recepta probata, et experta pro oculis, albuginem, seu hályog habentibus.* Végy camphort és tuciat egy egy nehezeket; item sarcacollat, lapis calaminarist, vitriolium Romanum szerezsen dio viragot, aloës aleopaticum, myrrhat, cucarom cardiat, timsót, babert, sal Armoniacum és nihilit, mindenikben egy egy nehezeket. Ezeket meg-törjed, és egy meszszyel tisztza fejer bort, avagy kömény vagy rosa vizet vegy egy mázoz fazekben, és forrald-meg. Azutan hűts-meg, és mikor hideg leszzen, a' szereknek porait vesd belé, és azutan tedd a' tűzhöz, hogy ismét meg-hevüllyön, de meg ne forjon. Azutan vedd-ki és töltsed üvegben, és ebből az hályogos szemben kell bocsátani, és az hályog el-tisztul véle. A' camphor pedig meg nem törik, hanem vagy két csepp olajt kell hozzá bocsátani, és ugy törik vagy olvad-meg.
- 90 *Aliud ad idem probatissimum, quasi simile.* Recipe sal armoniacum, egy lothot, nil egy lothot, tuciat praeparatata egy nehezéket, camphort, czukor candiait, vitriolium Romanum egy egy nehezeket. Separatim conterantur, et aquis verbenae, euphtasiae, rosae, foeniculi q. s. et praedictae materiae contritae imponantur, et ad solem aliquantum teneantur.*
- 91 *Fő fájásról való orvosságok.* Keres baratzk magot, törd és szitald-meg, és elegics-el mézzel és eczettel, 's kösd az homlokára. Ugyan azont tészzi, ha meg-főzöd a' vad máknak a' fejét, 's reá kötöd.
- 92 *Más azonról.* Kapotnyakot, csombort, sállját, egy marok rutát, isópot, szegfüvet. Ezeket főzd-meg jól borban, és az-után, mint a' beteg meg-türheti, mosd-meg az homlokat, és a' két vak szemét, meg-áll a' fő-fájás.
- 93 *Ugyan azonról.* Vedd a' belénd füvet, salata levelet, tök levelet, mák levelet. Ezeket törd öszve, es ugy, hogyha nyárban leszzen, kösd a' fejére, és meg-állittya az hőséget. De ha ez nem lehetne, csak a' két orvosság-is elég leszzen, a' felül irattattak.
- 94 *Ugy-is olvastam;* hogy az ember fejében négy féle állat vagyon, mellyek rendelve vadnak az vérben, bal felol, ki némelynek olyan, mint a' viz, ki kék szint mutat. Hátul a' phlegma, ki olyan, mint a' nyál; jobb felol cholera, ki sárga szint mutat. Ezekből immár könnyü meg-tudni, mikor fejében fájdalom vagyon, mellyik nedvességetől bántatik, és azt könnyü meg-tisztítani pillulakkal, mert mindeniknek vagyon orvossaga, mellyel ötlet alá-vontassa az fájó főből. Az ember nem mehet mindennap a' patikában. Én szépet és igazat írok ezeknek meg-tisztítására. Apró malyvat, földi bodza tövet, cicoriat, fás-bodznak belső héját, örvény-gyökeret. Ezeket mind egyaránt tisztits-meg, főzd-meg borban, és melegen estve igyál benne egy jó italt, és feküdjél le utánna; meg-tisztittya minden kétség nélkül.
- 95 *Fő fájásról.* Timsó, safrany, tyukmony mind székestül, égett bor, eczet, bolus armenus. Ezeket temperald egyben, és fejere kell kötni.
- 96 *Avagy.* Végy szegfüvet, isópot, 's főzd-meg vízben, azzal mosd-meg a' fejét; meg-gyógyul.
- 97 *Avagy.* Zab lisztet, kevés tömjén port, édes almat hámozd-meg és törd-meg,

mint a' kovászt, a' meg-mondott két port hints belé, tölts rosa vizet reá és kend ruhára, 's kösd a' fájó főre.

- 98 A' fejnek *micsoda vizek használnak*. Sallya viz, ruta viz, bakfü viz, ménta viz, kakuk fü viz, szeg-fü viz, mák virág viz és salata viz.*
- 99 *Fő fájásról*. Csepegesd borostyannak a' levét a' betegnek orrában, meg-gyógyul.
- 100 [*Fő fájásról*.] A' kakuk füvet föld-meg eczetben, és kösd fejére.
- 101 [*Fő fájásról*.] Rosa olajjal kend-meg a' fejét, hasznal.
- 102 [*Fő fájásról*.] Mondola olaj-is jó a' fő-fajásról.
- 103 [*Fő fájásról*.] Az hagyma levét öntsd az orraba, el-mulik.
- 104 [*Fő fájásról*.] Ezeket Dioscorides írja: Törj-meg egynehány foghagyma gerezedet és a' leveben márts ruhát, vagy gyapjat, dugd-bé mind a' ket füledet véle; el-mulik a' fő fájás.
- 105 [*Fő fájásról*.] Kinek kemény képpen fáj a' feje, vegye a' borostyán levelének levét, öntsön hozza olajt és eczetet, kenne meg az orra lyukát véle, azonnal meg-gyógyul.
- 106 [*Fő fájásról*.] A' fecskenek a' fészket tedd sárrá és kösd az homlokara a' betegnek; jó.
- 107 [*Fő fájásról*.] Méntát vagy mustárt eczettel elegyits-össze, kend-meg fejedet véle; hasznal.
- 108 [*Fő fájásról*.] A' kecske szart törd-meg rosa olajjal össze és eczettel, 's kend meg a' fejedet véle.
- 109 [*Fő fájásról*.] A' nap után jaró füvet kösd a' fejedre, és a' napon való fő fájást el-mulattya.
- 110 [*Fő fájásról*.] Fekete és fejr ürmöt föld-meg jó erős eczetben, szürd-meg ruha alatt, és azzal mossad a' fejedet ha faj.
- 111 *Contra dolorem capitis*. Artemisia, quae est magister herbarum, habet hanc virtutem, quod si habet homo dolorem capitis, debet eam effodere, bene lavare, et ad frusta incidere, et coquere in vino vel aceto, cum radice sua ad unam horam, et per pannum colare, et tandem ex hoc caput lavare, quanto calidius potest, et debet cum panno ligare caput, et ad lectum se ponere, et jacere aut per horam, donec sudorem emittat, et continuabit tribus, vel quatuor diebus, et sanabitur.*
- 112 *Ad idem*. A' baratzknak a' magvát tisztits-meg, hogy csak a' fejeri, avagy belső széki maradgyon, és törd-meg, tölts égett bort reá, de csak annyit, hogy igen lagy ne legyen, hanem kemény, mint a' tészta. Osztán két szelet kenyeret meg kell piritani, köziben össze törni tiszta mosárban, és a' vak szemére kötni.
- 113 *Ad idem*. A' vizi mentanak a' levelét a' viragjaval eddgyütt föld-meg fejer borban, és azzal kell a' fejet mosni, és meg-gyógyul.
- 114 *Ad idem*. A' sállját törd-meg tyukmony fejérel, és eczettel elegyits-meg, 's kösd a' fejedre.
- 115 A' kinek *varas a' feje*. A' szarvasnak a' szarvát égesd-meg, törd, és elegyits-meg eczettel, kösd a' fejére; minden varat meg-gyógyit.
- 116 *Ad idem*. Az ó szalonnának a' kövérit, vaját, viaszt olvazd-össze, és azzal kennyed.
- 117 *Ad idem*. Recipe alumen, thus, sulphur, vitriolium, et contere invicem, et redige in pulverem, et postea cum arvina et oleo olivae tere ad invicem, et cum hoc unge caput, et sanabitur.*
- 118 *Fog fájás ellen*. A' borostyánnak 24 levelét szedd-meg, és mosd-meg, és fejer borban meg-földd kenyér héj alatt, és mikor igen forrana, vess egy marok sót

- belé, és hadd meg-föni, hogy el-igya a' felét, azutan mosd melegen a' fogadat véle. Probatum est.
- 119 A' *sziv fogásról.* Végy szarvas gombát egy borsónyit, ragja-meg azt a' beteg és nyelje-el, avagy törjek-meg, és borban adgyak innya.
- 120 [A' *sziv fogásról.*] A' gyöngy viragot, avagy cziprus viragot hánd egy üvegben, tölts égett bort reá, és azt add meg-innya. Azon haszna vagyon a' rosa eczetnek-is.
- 121 Az *bagymáz ellen.* A' sarga gyantárt törjek-meg, és borban egy kalanban adgyák meg-innya.
- 122 A' *ki lélegzetet nem vehet, avagy az nyilalásról.* Vedd a' szarka láb fünek a' viragját, és föld-meg fejer borban, mind a' ket nyavalya ellen hasznal, ha meg-issza a' beteg.
- 123 A' *ránczos orcza ellen, avagy szömörgös orczáról.* Az eb tejet mikor le-szakasztod, a' melly tej ki jön belölle, aval kennyed haromszor vagy negyszer; jó.
- 124 *Avagy.* A' földi bodzának a' meg-ért gyümölcsével kennyed; probalt dolog.
- 125 *Item.* A' celidonia tejevel kennyed, az-is jó.
- 126 A' *bolbák ellen.* Keress földi tököt, föld-meg a' gyökeret vízben, és öntözd-meg véle az hazat, mind tetü és bolha ki fut belölle.
- 127 [A' *bolbák ellen.*] Vegyed a' kosnak, avagy rokanak a' fadgyát, és egy uj fazekat kend-meg vele; mind belé mégien.
- 128 *Ut homo eunuchus sit.* Recipe vermem qui aestate inter dumeta lucet, vulgo Szent Iván bogarát, et cuicumque bibere dederis (non potest coire).*
- 129 [Ut homo eunuchus sit.] Testudinem seu cochleam capias, et duo cornua absconde, quae emittit, et da comedere, (. . . . coire).*
- 130 A' *gyermek rettenésről.* A' farkas fogát kössek a' nyakara, foga fajasarol-is használ.
- 131 Az *orbántz ellen.* Kend-meg az orbántzot mezzel, és a' bors füvet meg törven, hints-bé véle; meg-gyógyul.
- 132 *Kelis ellen.* Az uti fünek és egérfark fünek a' levelét viragostul kell meg törni, és reá kötni; jó.
- 133 *Güliszta ellen.* Vedd ló ganéjt két ruha között, kösd az hasara, használ.
- 134 Az *verrel való vizellés ellen.* Egy fő foghagymat törj-meg, vesd mezben, és add meg innya; jó.
- 135 *Derek fájásról.* A' fodor méntát ásd-ki tövestül, és disznó hájjal törd-öszve, és meg-olvasztván szurd-meg, és annak utanna az hol faj, kend-meg véle; használ.
- 136 *Suly ellen.* Ó hájjal törd öszve az Isten fáját, kösd a' sulyra, meg-gyógyul.
- 137 A' *kinek szakalla kell.* Az vakondakot fogd-meg, és meg-égetvén törd-meg. Meg-szitalvan keverd mezben, és azzal kennyed az álladat, elég szakállod nő.
- 138 [A' *kinek szakalla kell.*] A' fekete ürömnek a' vizével kenegessed. A' viz vitelt pedig Pünkösd havának fogytára fogjad kezdeni.
- 139 *Has fájásrol.* Föld-meg a' mentát borban, a' levét idd-meg, a' mentáját kösd az hasadra.
- 140 [Has fájásrol.] A' széles lapunak a' levelét és az apró magvát föld-meg, és jól meg-törvén kösd az hasadra.
- 141 *Kö ellen való orvosság.* A' spárganak, avagy nyul árnyeknak levelét kóróستul fejer borban meg kell főzni, és azzal kell élni.
- 142 [Kö ellen való orvosság.] Az eb szőlöt, mint egy paréjt meg kell főzni, és azzal kell élni.

- 143 [*Kö ellen valo orvosság.*] A' méh tagadta füvet ha meg-fözöd borban, és az-
zal élsz, jó.
- 144 [*Kö ellen valo orvosság.*] A' fejeér mályvanak a' gyökere jó annak, a' ki nem
vívelhetik.
- 145 [*Kö ellen valo orvosság.*] Az ökör epéjében való kö-is igen jó.
- 146 [*Kö ellen valo orvosság.*] A' rókanak a' monya-is jó, ha meg-törli véle a' mo-
nyát.
- 147 [*Kö ellen valo orvosság.*] Fekete, avagy fejeer retket szépen meg kell faragni,
és négygyé hasítani, egy poharban reggel bé-tenni, fejeer bort reá tölteni, és
jól bé kell fedni, és ugy tartani. Estve, mikor le-akarsz feküdni, egy szellet
a' retekben meg-enni, és az poharból két avagy három kortyot reá innya. Ezt
minden napon kell mívelni, ki soha bé nem hadgya rekedni, hanem menten ki
mégyen az arena avagy kö.
- 148 *Frantzú ellen.* A' szarvas nyelvü fünek a' levelét borban isoppal főzd-meg,
és add meg-innya a' frantzusnak; meg-gyógyul.
- 149 *Orczának dagadásáról.* Az eleven szenet meg kell törni és szitalni, és égett
borral meg-elegyíteni; de valamikor meg-szarad, mind annyiszor kell véle
kenni.
- 150 *Lábaknak dagadásáról.* Az mogyoró fának, és egér fának a' levelét főzd-meg,
és annak meleg vizevel mossad lábaidat; és ha meg-porozod véle, ki-vonsza
a' gonosz nedvessegeket belöllök.
- 151 *Az haj kopasztásról, és szörről.* Vedd az hangya monyat, és kend-meg véle;
akar legyen rajta ször, akar ne, elkoppad, és el-vész.
- 152 *Item.* A' nadalyt fogd-ki a' vízből, egesd meg, és az hamvát elegyítsd eczet-
ben. Valahol véle meg-kened, el kopik a' szöröd, és soha ki nem nő.
- 153 *Az orczának tisztaságáról.* Vedd a' földi tököt, meg-szarasztvan törd-meg, és
vizzel meg-elegyítvén azzal mossad háromszor vagy négyszer orczádat, meg-
tisztul szépen.
- 154 *Az hideg ellen.* Végy eczetet egy csuporban, egy tyukmonyat törj belé, és
sózsd-meg erőssen, 's azt idd-meg; használ.
- 155 [*Az hideg ellen.*] A' rutat enni igen hasznos, olajban meg-fözni, és minekelötte
read jutna, testedet kend-meg véle; jó.
- 156 [*Az hideg ellen.*] Az ramunculust, kit sárga viragnak szoktanak hívni, kösse
az pulsusára avagy kezére, és el-hadgya az hideg.
- 157 *Éges ellen.* A ros korpát egesd-meg uj cserépbén, és törd-meg jól. Meg-törvén
töröld a' meg-egett tagodra, és meg gyógyul.
- 158 [*Éges ellen.*] Az égett sebet tehen ganejban kell mártani, és azon tartani;
használ.
- 159 *Az inyben való izetlen bűdösségről.* Vegy egy loth timsót, két löth mézet, és
a' timsót törve elegyits a' méz közzé, ezzel kend az inyedet és fogadat.
- 160 [*Az inyben való izetlen bűdösségről.*] A' csuka fogat meg-kell törni és szitalni,
egy kis borsot, egy kevés timsót, egy kis mézet véle edgyütt kell öszve tempe-
rálni, és azzal kell fogaidat kenegetni.
- 161 *Minden sebre való irr.* Nyul háj, erdei disznó hája egyben elegyítve ugy, hogy
meg-sürüdgýék, és mezben főzd-meg. Annakutanna ürmöt, avagy ürm vizet
elegyits belé, és egy óráig keverjed, azután szabadon elhatsz véle minden sebre.
- 162 *Szömörce ellen.* Eb szart, és a' földet, mellyre huddozott, főzd-meg a' te
magad hugyában, és a' kinek szömörce vagyon, azt mint egy irat kenneye arra
gyakorta.
- 163 *Avagy.* A' tyukmony mikor sül, a' verétekevel kell kenni, az-is használ.

- 164 *Kelis érlelésről.* Föld-meg a' len magot vajban, és kösd az kelisre, és meg-
érleli; de gyakorta meg kell ujtani, ha hamar meg nem érik.
- 165 *Az ki nem alhatik.* A' belénd fü gyökeret ha méntával öszve törik, és az hom-
lokara kötik, álmot hozz. Ha pedig ez által el nem alhatik, meg hal az hagy-
mázban.
- 166 *Avagy.* Vegy fejár tömjent, baraczk magot, és azt törd-öszve. Annakutánna
önts egy kevés eczetet belé, kössek az homlokara, el-alszik utánna.
- 167 *Hogy az uti járásban el ne fáradgy.* Grepaldus azt mondgya, hogy valaki a'
sallyát és a' fekete ürmöt maganal hordozza, az utnak faradságát nem érzi.
- 168 *Darás, és méh maras ellen.* Malyva viz, ugorka, tök, és egyebféle hideg ter-
mészetü füvek e' fele maras ellen hasznosok.
- 169 *[Darás, és méh maras ellen.]* A' tehen ganéjt ha eczetben habarjak, és meg-
kenik véle, enyhíti fajdalmát.
- 170 *[Darás, és méh maras ellen.]* Ha malyva vizet eczettel meg-elegyited, és azzal
meg-kened magadat, meg nem dagad a' maras.
- 171 *[Darás, és méh maras ellen.]* El-futnak pedig a' darasok és mehek az eleven
kénkönek füstitől, vagy auripigmentomtól.
- 172 *Kigyó maras ellen.* Ha a' kigyó vagy merges parlagi kigyó meg-mar, köttessék-
meg a' seb a' maráshoz közzel kezkenyövel vagy szíjjal, de csak közzel az seb-
hez, hogy a' mérég el ne fussa. Az után orvosold ezzel: zöld gyiknak a' fejet,
vagy akarmi egyeb mérges állatnak a' fejét erőssen meg-süssék, és fellyül az
sebre kössék. A' mérget ki-szija ő magában.
- 173 *[Kigyó maras ellen.]* Efféle marás ellen semmi nincs jobb, sem igazabb or-
vosság, mint az egér fark, ha zöld, törettessék meg ruha között, és az egyedül
köttessék a' sebre, és minden merget ki szija, és meg-gyógyul.
- 174 *A' ki vizelletit meg nem tarthattya.* Vegy apró bojtortant, és erőssen főzzed-
meg a' borban, míg harmad része meg nem apad. Annakutánna vess egy kis
sót belé, es azt igya-meg. A' tormentilla és uti fü-is hasznos ez ellen.
- 175 *Bolondulás ellen.* Törött safranyt az önnön hugyával elegyítve ehomra igya-
meg; meg-gyógyul.
- 176 *A' szívnek fajdalma, és lebellés ellen.* Uj ló ganejt, ki még meleg, facsard ki
ruha által a' levét egy poharban, és valami levendula avagy menta vizet ele-
gyits köziben, hogy a' szagat meg ne érezze, (cyprus vize-is jó) és azt a' beteg
ne tudgya micsoda, igya-meg; használ néki.
- 177 *A' gyermeken való hurut ellen.* Vegy édes mogyorot, és sütve föld-meg kö-
mény vízben, és add-meg-innya reggel és estve.
- 178 *Avagy.* A' kömény vizet téjjel elegyits egyben, és add meg-innya.
- 179 *Vér has ellen.* Egy tyukmony székit vegyed egy talban, és habarj két pénz
árra safrányt belé, ezzel kend-meg a' ködökit környül. Annakfelette virágos
gyömbért törj-meg, meg-szitalván keverd egy tyukmony székiiben, és mezet bo-
csás hozzá. Ebből csinaly irat, és hasonlokeppen kend-meg a' ködöködet, reg-
gel és estve kösd reá, meg-gyógyul.
- 180 *[Vér has ellen.]* Az uti fünek a' magvat szedd-meg, meg törvén szitald-meg,
és borban adgyad innya egynehanszor.
- 181 *Item.* Kenyer szeltet kell meg pirítani, és borral meg öntözni, meg a' tűz mellé
kell vinni, hogy meg-pirullyon. Osztán egy felől mezzel kell meg-kenni, és sze-
recsen diót meg kell törni, és szitalni, és ugy kell reá hinteni a' kenyeren való
mezre. A' kin a' beteghség vagon, egye meg, és meg-gyógyul.
- 182 *Aluszekönyság ellen.* Az álom miatt a' ki fel nem serken, annak az aluvó

- embernek vedd az haját, egesd-meg, elegyits egy kis eczetben, és egy kevés fenyő viaszat köziben, tedd az orrában; igen fel-serken.
- 183 *Fakasztó, vagy érlelő ir.* A' füzfa hamvat ó hájjal oszve elegyits-meg, ki-fakasztya a' kilist. Neha a' mirigyre-is szoktak csinálni.
- 184 *Ször nevelésre való.* Zöld saskat és méhet egress-meg, a' kinek az hamvát myrtus, vagy rosa olajban, vagy ó hájban elegyítsed, és kend-meg az helyet véle.
- 185 *Item.* Az Isten fájanak az hamvat tedd fa olajban egyben temperálván, és azzal kend a' testedet, elég szöröd nő. Nota bene! A' ször nevelő helyet először valami éles materiával meg kell törölni, hogy ugyan veres legyen, és csak nem a' vér jöjjön-ki belőlle, akar vágas hely legyen, akar egyéb; avagy a' nedvességnek bőr alatt való meg-fogyatkozás miatt el-hullott volna a' ször, vagy a' természet miá valami tagja kopasz, ugy kell osztán meg-kenni.
- 186 *Arany szín ténstát mint kell csinálni.* Vegy kénesöt egy üvegben, és eczetet reá, egy kis safranyt törj közzé, tedd a' füstre; egy hétig jó leszen.
- 187 *Sár ellen.* Vedd a' kisebbik eb tejet, és törd-meg egy talban, és midön anynyi léssen, ki egy dioban térne, tölts tiszta vizet reá, és habard lisztel öszve, és abból süss hat vagy hét ostiát, azt edd-meg, meg-tisztit.
- 188 *Vér hasról.* A' füzfanak a' berkéjét föld-meg vízben, és azt add meg-innya; használ.
- 189 *[Vér hasról.]* Veres rosat föld meg vízben, azt igya.
- 190 *A' kinek haja igen mégyen.* Föld-meg a' torma levelet borban, és azzal mosad az hulló haját; meg-erössíti.
- 191 *Vízketeg ellen.* Törd-meg a' tormát, facsard-meg, osztan mézzel temperald egyben, és azzal kennyed testedet.
- 192 *Sár ellen.* Vakarj fejer bor követ az hordóról, törd jól meg, és szürd-meg tiszta ruha által, avagy igen sűrű szita által, és faragj sajtot, kit fejer borban föld-meg, és mikor jól meg-fövend, add meg-innya, feküdjék-le, és jól bé kell takarni.
- 193 *Ingó fogról.* A' tárkonyt föld-meg eczetben, és mossad a' fogaidat véle, meg-erössíti.
- 194 *A' kinek igen siró gyermeke vagyon.* Keresse a' varjunak az agya velejét, és azzal kenne a' két vak szemét.
- 195 *Gelisztáról.* Vedd a' bodza fanak a' belső héját, önts-meg forróval, és két tál között pároltasd-meg, és kössek az ködöködre; használ.
- 196 *Eteétről.* Az rutat enni igen hasznos, még a' kánya-is ezzel gyógyittya magát, mikor valami mérges állatot meg-észi.
- 197 *Az melly beteg nem albatik.* Belénd füvet föld-meg edes borban, és az orrat, száját, ajakat kend-meg véle, el-aluszik.
- 198 *Avagy.* A' fejer máknak a' magvat forrald öszve tyukmony fejerével, és aszszonyi állatnak a' tejével, kend-meg véle az orrat 's szemét, almot hozz.
- 199 *Avagy.* A' ki a' nyulnak epejet a' borban meg-ivandgya, addig fel nem serken, míg eczetet nem adnak reá innya.
- 200 *A' ki vérrel vízellik.* Vegy hat fő foghagymát, törd-meg, és add-meg-innya.
- 201 *A' ki ágyban vízellik.* A' fekete gyopár füvet föld-meg borban, és add meg-innya; probalt dolog.
- 202 *A' kit a' kórság bánt.* A' vakondaknak a' máját süsd-meg, és edd-meg, soha többé az kórság nem bánt.
- 203 *Item.* A' gólyanak a' ganéját föld-meg borban, és kösd reá.
- 204 *Vagy.* A' medvenek az epéjét vedd-ki mind hártýástul, és azzal edgyütt kösd-

- fel, hadd száradgyon meg. Annakutanna messenek egy darabocskat benne, azt a' borban habarják-meg, és mikor reá jut, igya-meg, és meg-gyógyul.
- 205 *Más.* Vegy az eger fark fünek virágját, és annak vedd vizét, és mikor el-üti az embert, öntsed a' szájában és a' fülebe, el-hadgya, és többé el nem üti.
- 206 *A' köszvény ellen.* A' nyulnak a' vérét elegyits borban, és melegits-meg, azzal kennyed.
- 207 *Item.* A' kigyónak az hájával kenni igen használ.
- 208 *Avagy.* Vedd a' földi bodzanak a' gyökerét, és azt törd-meg erőssen mosarban. Annakutánna facsard egy üvegben a' levét, azt tésztában bé-takarván süsd-meg erőssen a' kemenczében, és onnat ki vévén, azzal kell kenni.
- 209 *A' ki nem vizelhetik.* A' szapora fünek a' gyökerét borban főzd-meg, avagy méz-serben, és add meg-innya; meg-gyógyul.
- 210 *Item.* Varju mogyorónak, avagy a' méh tagadta fünek a' virágját főzd-meg borban, és add meg-innya, használ.
- 211 *Avagy.* Apiumot, petreselymet, fejer bort, eger farkat, rontó füvet, csombort. Ezeket oszve kell elegyíteni, és meg-kell innya; meg-indittyá vizelletit.
- 212 *Dübös eb marásáról.* Keress apiumot, és salataval csinald-meg, egyék benne; étetésről-is jó.
- 213 *A' ki nem emésztbet.* A' vad sállját fejer sálljával edgyutt kenyér héj alatt meg-kell főzni. Annakutánna keres kormot, tyukmony fejerét, mézet; habard öszve, és kösd ruha közt a' fejere.
- 214 *Avagy.* Apiumot egyek böven salatával; hasznos.
- 215 *Has fajasról.* A' cserfanak az haját meg kell törni, az hasát mezzel meg-kenni, és a' cserfa porral meg-hinteni.
- 216 *A' melly gyermeknek hasa igen megyen.* A' ködöket mezzel meg kell kenni, és arra tegyenek sallyát, egy kevéssé meg-sozvan, ros kenyeret piritsanak, meg asztatvan eczetben, kössék reá; meg-gyógyul.
- 217 *Gyermek hasa fájásáról.* Vegy makot, és törd-meg erőssen, és mikor az förödöböl ki-viszed a' gyermeket, hints-meg az hasát véle. Az után nezd-meg, ha sok szört ki szit a' gyermekből, és almot-is ad néki.
- 218 *Hogy légy ne legyen az házban.* Vegy edes tejet, és forrald meg komlóval. Valamelly belölle iszik, meghal.
- 219 *Item.* A' nyulnak az epéjét és kecske tejet tölts egyben. Valamelly benne iszik, meg-hal.
- 220 *Tetü ellen.* A' rutat törd öszve olajjal, avagy hájal, és kend-meg a' testedet véle; el-veszti.
- 221 *Item.* A' kén-esöt öld-meg hajban, kend-meg a' testedet véle, vagy ki fut, vagy mind meg-hal tölle.
- 222 *Item.* A' kén-esöt öld-meg erős eczetben, és azt az eczetet mind kénesövel edgyütt ittasd-fel egy két singni posztó széllel. Azutan szarazd-meg a' posztó szélt, és mint a' lodíngot hordozzad a' nyakadban, soha tetü körülöd meg nem maradhat.
- 223 *A' ki kevés bort akar inni.* Keres ros viragot, azt szarazd-meg. A' mennyi borban meg-adod innya, soha többet annal nem ihatik egy helyben.
- 224 *Avagy.* A' vakondakat fogd-meg, és három csep vérét valamennyi borban akarod, cseppents; többet egy mulatsagban nem ihatik annál.
- 225 *A' ki a' bort ki-bánnya.* Egyek három gyöker petreselymet meg.
- 226 *Hogy soba bort ne igyék.* A' fecskét fogd-meg, megmellyesztvén éges-meg a' tollat, és szep apron törd-meg mosárban, és add meg-innya borban. Annakutánna meg az illattját-is gyűlöli.

- 227 *Turós lábról.* A' bekát egessék-meg, meg-törven annak a' porával hints-meg lábadat; meg-gyógyul.
- 228 *Item.* Vegy fejer viaszt, olajt, terpentínát, főzd öszve, és kössed véle.
- 229 *Dobos száj ellen.* Az apiumnak a' magvát rágja és egye; ez a' lehelletinek nehézségét-is jobb szagra fordítja.
- 230 *A' ki sokat pök.* Az apiumot petreselyem gyökerral meg-fözze borban, és az a' pökést, melly a' sár-viztől szarmazik, meg-alítja.
- 231 *A' kinek enni nem kell.* Végy gyömbért, eczetet, és három szem borsot, három sállya levelet, főzd-meg, és három nap ély véle.
- 232 *Avagy.* Végy centaureat, főzd-meg vízben, harmad napig mind estve, s' reggel igyal benne. Meg-kivánod az ételt utánna.
- 233 *Siketségről.* A' retket meteld-meg, meg-sózáván annak a' levét tollal öntözd a' füleben, mind harmad napig.
- 234 *Kinek a' keze reszket.* Szamár tövisnek a' vizét igya-meg ember reggel, hogy fel-kél.
- 235 *Ször féregről.* Vedd az eger fanak a' levelet, törd-meg crössen, és elegyits hájjal öszve, kend ruhára, és tedd a' sebre, és ki-veszti belölle.
- 236 *A' ki náthás.* Törd-meg a' szegfüvet, és egy darab hő teglát. Annakutánna egész egy téglara hintsed a' meg-tört porokat, és borítsad bé magadat.
- 237 *Torok fájásról.* A' cserfanak a' külső héjat kell rosa vízben meg-fözni, és egy kis eczettel öszve ereszteni, a' torkát azzal kell mosni.
- 238 *A' kinek monya széki meg-dagad.* Föld mézben szegfünek a' viragát, bab lisztet, petreselyemnek a' gyökeret, aszald-meg, meg-törvén főzd-meg, és kösd reá.
- 239 *Contra surditatem.* Absynthium album cum felle tauri tritum, et auribus injectum dissolvit sonitum, et auditum roborat, et emendat.*
- 240 *Cyprus fanak szaporításáról.* Télre kelve szedd-ki helyéről, áss egy vermet, ragd belé, helyheztessed egy mas mellé szepen. Felyül fedd-bé egy deszkával, a' kire földet hintsed. Kikeletre szedd-ki, és az apró gyökerét meteld-el, és ülted, hova akarod.
- 241 *Sáfránynak tartásáról.* Leg-elsöben, mikor a' safrányt el-teszik, hintsenek tölgyfa levelet rea, és hogy rajta el-rothadgyon. Az nem ereszt semmi undokságot a' földben. Masodszor-is azt mivellyék, mikor meg-horollyák először.
- 242 *Szem fájásról.* Kökeny tövisnek a' viragát és a' mohát (ha viraga nincsen, bar csak a' mohát) mosd-meg hideg vízben, azutan önts-meg borral, 's kösd a' szemre.
- 243 *Avagy.* A' fejer ürömmek a' szep zöld levelét kell szedni, és a' fajó szemre kötni.
- 244 *Csorgó sülyről.* Az arva csalánt meg-kell szedni, kenyer sütés előtt a' kemenczében kell vetni, és ugyan azon kenyer sütés előtt ki kell venni, meg-kell kéz között törölni, azutan hétszer kell meg szitalni és azzal meg-hinteni. Probalt dolog.

Némely füveknek hasznairol

- 245 *Apró bojtortján.* Ha borban meg-fözik, és ehomra meg-isszák, emberben kelevényt és merget, avagy egyeb gonosz fakadást el-veszt. Ha meg-törrik, és mézzel elegyitik, és a' sebre tészik, ször féreg ki megyen a' sebből. Ha vízben meg-fözik, és rühes, varas vagy koszos fejet meg-mosnak véle, meg-vigasztallya.*

- 246 *Bors fű.* Ha eczetben meg-főzik, és fejet meg-mosnak véle, feledekenysegről használ.*
- 247 *Momordicáról.* Ha a' momordicának levelét porrá tészik, és akar minémő sebet véle meg-hintenek, nagy hamarsággal gyógyul. Ha a' levelének vizét veszik, és embernek fogát mossák véle, meg-gyógyul. Ha valaki magas helyről esett volna, és meg-sértette volna magát, a' momordica levelét főzzék-meg borban, és harmad napig azt adgyák innya, a' törött vért ki-tisztítja, és fájdalmát meg-lágyítja. Ha az momordicának olaját vészed, és esztendeig azt fővényben tartod, a' melly aszszonyi-állat (nem mondom természet ellen, hanem) valami okon nem szülhetne, csináltasson fürödöt, és meg-fürödvén, kennye-meg a' mátrixét és a' vulváját, és annakutánna meleg helyen feküdjék az urával, és ottan gyermeket fogad. Viszont a' momordicának olaja használ az ember fejének, avagy egyéb testének daganattyáról, ha meg-kenik véle. Mindennemő sebekre, fittyenésekre, és egyéb varaknak el-távoztatására igen használ, mint frantzura, pokol varra, ha meg-kenik véle, és a' leveléből csinált port reá hintik. Ha valamely emberen fegyver vagy szekercze miatt seb esik, ha mindgyárt a' momordicának porával bé-hintik, harmad napra meg-gyógyul. Ha ki momordicának gyümölcsét olajban tartya, és a' kin a' vér has vagyon, annak adgya meg-enni, meg-szűnik.*
- 248 *Fabaria, bab levelű fű.* A' bab levelű fű az embernek vizelletit meg-indítja, avagy a' kinek agyékában, vagy mellyében kö vagyon, meg-rontya. Belpoklossagot meggyógyit. Ember szemén valo vért és könyvezést el-tisztit. Fülnek fájdalmát meg-álítja. Kórság és méreg ellen-is jó.
- 249 *Calamentum, vizi-ménta.* A' ki reggel és estve a' vizi-mentának vizét iszsza, belső szakadasokat meg-gyógyit, embernek mellyében való rutsagokat és nedvessegeket ki szaggatt. Sárt ki-tisztit. Meredeknek ellene all, ember fejének fájdalmát meg-könnyebbiti, és orczáját meg-ékessíti, ha lugban teszik.
- 250 *Fejér lilium.* Száraz köszvényt meg-gyógyit, ha meg-kenik véle, rutságos sebeket-is hasonlókeppen. A' kigyó harapás ellen-is jó, ha reggel és estve iszszak a' vizét. A' kit a' nehezség tör, az ellen-is jó, a' sárga virágát ha egett borban tartod, és innya adod.
- 251 *Cariophyllum, szeg-fű.* A' szeg-fű virág vízenek sok hasznai vadnak, mert ha reggel iszszak, fő fájdalmat el-tavoztat. Embernek vizelletit meg-indítja. Követ az emberben meg-ront. Dagadott gyomrot meg-gyógyit. Hideglelest el-tavoztat. Dühös sebeket tisztit.
- 252 *Ókör nyelvű fű vizről.* Ha ember benne iszik, verét meg-tisztítja. Ha feje veleje meg-bomlott, és megbolondul, igyék benne, meg-gyógyul.*
- 253 *Chelidonia fű hasznai.* Ha az ember szemét chelidonia vízzel meg-törli, homályát és halyogot el-tavoztat, és szemét meg-vilagosítja.*
- 254 *Euphrasia hasznai.* Szemnek világosságát meg-tartya, ha meg-törli véle. Ha bort csinál véle, májnak undoksagát meg-tisztítja.
- 255 *Plantago, uti fű.* Ha az uti fünek vizét reggel és estve iszod, nedves allatokat ki-tisztit, bélben való poklossagot meg-gyógyit, veréteztet, és lépnek fájdalmat meg-gyógyítja. Hurutot-is ki-tisztit. Kinek szeme meg-dagadt, el-vészi. Kinek ágyeka fáj, meg-gyógyítja, ha kö vagyon benne, el-rontya. Hideg-lelést el-tavoztat.*
- 256 *Aristolochia, farkas alma.* A' farkas alma vizét estve és reggel innya, ember mellyében való kelevényt meg-fakaszt. Hideg-lelést meg-gyógyit. Has fájdalmat enyhíti. Bél-poklossagot meg-tisztítja.*
- 257 *Majorána viz.* A' melly aszszonyi-allat, ki hideg miatt nem fogadhatna mé-

- hében, ha benne iszik, szépen meg-tisztította, és fogad. Lugban vetni fő fajastol hasznos.
- 258 *Szeg-fü olajt mint kell csinálni.* A' szeg-fü viragot tiszta fa olajban mind ad- dig kell főzni, miglen mind el olvad benne. Annakutanna egy gyölcs ruha ál- tal egy üvegben kell facsarni, és azután a' nyers virágot a' szeg-fünek kell belé hánni, és a' verőfényre ki-tenni, és meg érvén az has fajó embert azzal kell kenni.
- 259 *Levisticum.* A' kinek testében vagy csontyában valami sérés vagyon, a' gyö- keret a' levisticumnak törd-meg, és ó hájban meg-pergelvén, azzal kennyed a' tüznél. A' kinek a' teste meg-dagadt, és el-sárgult, vegye a' gyökeret, törje-meg toltson égett bort hozzá, fa olajt és viaszt. Ezeket meg-szürvén, irat csinállyon belölle, és azzal kenegesse.
- 260 *Ürömmek hasznai.* Ha ki nem alhatik, tegye a' feje alá, és jól el-aluszik. Ha borban meg-töröd, és testedet meg kened vele, sem bolha, sem a' légy meg nem banthat. Az öröm vizét béka epével ha meg-elegyítik, és embernek fülében bocsátyyak, süketségtől embert meg-ment. Ha az öröm vizet tentában bocsáty- tyák, a' melly könyvet véle írnak a' moly nem bántya.
- 261 *Sállya fünek hasznai.* Ha a' sállját borban meg-mossák, és meg-sózzák, éhomra eszik, hamar jarástól, avagy munkatol esett meredeket meg-gyógyít. Borral öszve a' vizet ha meg-melegítik, és meg-iszszak, embernek tüdőjét, má- ját és veséjét meg-tisztította, okadástul-is meg-menti. Ha borban meg-főzik, és meg-iszszak, a' kelevény merget meg-gyógyította, huruttól-is meg-ment. Viszont kigyó és dühös eb marása ellen-is igen hasznos. Továbbá regulája ilyen vagyon, hogy meg kell mosni, és ugy kell véle élni. Arra mondgya Galenus, hogy reg- gel kell véle élni, és embert kországtól meg-ment, minden tagait megvigasztallya, minthogy *salvia cum ruta faciunt tibi pocula tuta.**
- 262 *Ruta hasznai.* Ha soval elegy borral éhomra meg-éjendik, embernek szivéből minden gonossagot és mérget ki-üzz. Ha reggel éhomra azonkeppen éjendi, poklossagot, avagy varat nem hagy ember testében nevedekni. Ha gyakorta éjendik, embernek fejét avagy velejét meg-erössíti. Ha a' vizét embernek orra- ban cseppentik, orra vérét meg-álította. Ha éhomra iszszak, huruttól hasznal. A' ruta kigyó maras ellen-is jó, ha rea hintik. Az uton-jarónak hasznal, ha lá- bat meg-keni véle. *Ruta viris minuit Venerem, mulieribus addit.**
- 263 *Isóp hasznai.* Ha az isópnak vizét éhomra iszszak, embernek mellyet meg- tisztította, és szavat meg-hangosította. Ha borban meg-főzik, és embernek füle- ben eresztik, meg-vigasztallya. Fog ingasnak fájdalom ellen igen hasznos, ha vízben meg-törrik, és véle mossák. Hurut ellen igen jó, ha borban meg-iszszak.
- 264 *Barba hirci, bak fü.* Ha borban meg-főzik, és meg-iszszak, hideg-lelést meg- gyógyít. Ha meg-törrik, és sebre hintik, a' törött vért igen szépen ki-tisztította. Ha eczetben avagy vízben meg-főzik, és embernek fejét mossak benne, meg- gyógyul.
- 265 *Serpentina, kigyó-tráng.* Kigyó maras ellen igen jó, ha meg-törrik, és rea hintik, a' mérget ki-vonsza. A' kiben kigyó vagyon, meg-iszszá, ki-megyen belölle. Valaki véle viseli, kigyó, beka, gyík és minden merges allat tölle el-fut. Ha ember meg-főzi, és meg-iszszá, mindennémő gonosz nedvessegeket meg-emesz- tet.
- 266 *Arva csalán.* Ha eczetben és sörben meg-főzik, és meg-iszszak, embernek gyom- rából fergeket ki-tisztít, és minden gonosszagokat ki-üzz. Ha fa olajban meg- főzik, és ember testet véle meg-kenik, vérét meg-tisztította. Ha borban meg-

- főzik, hurut ellen jó. Ha a' levelet sóval meg-törlik, és sebre tészik, meg-tisztítja, és fergeket benne meg-öl. Mereg és dühös eb maras ellen jó.*
- 267 *Kender magnak hasznai.* Ha meg-főzöd, és meg-eszed, gyomrodból minden merget ki űzz. Ha pedig meg-töröd, kigyó marásra igen jó. Ha ki nem alhatik, es benne eszik, jól alhatik utánna.
- 268 *Kömenynek hasznai.* Ha borban meg-főzik, és meg-iszszak, használ étetés ellen. Ha a' vizet borban meg-iszod, használ köszvény ellen. Szemfajastol-is igen jó. Embernek tüdőjét meg-tisztítja, máját-is, és vizeletit meg-indította, gyomrának hévségét meg-enyhíti, és oldalaban való fájdalmat meg-gyógyítja.*
- 269 *Egér fark.* Ha éhomra meg-iszszák, belől való köszvenyt meg-gyógyít. Ha ő magában meg-főzik, és meg-iszszak, vér korságtól igen jó.*
- 270 *Origanum, fekete gyopár.* Fő fájástól igen jó, ha borban meg-főzik; es ha borban hánynak, és isznak rólla, viz korságtól igen hasznos.*
- 271 *Verbena, szapora fü.* A' ki a' szapora füvet borban meg-iszszak, azon nap a' korság nem banthattya. Ha meg-törlik, és a' vizét ember szemeiben erésztk, igen hasznos, és meg-gyógyítja. Reggel ha ember benne iszik, meregnek ellene all. Negyed napi hideg-lelést el-allat, és fájdalmát meg-enyhíti.*
- 272 *Apró mályva.* Hideg-lelestől jó, ha vízben meg-iszszak.*
- 273 *Rósa hasznai.* Ha a' rósát, vagy rósa vizét szadban tartod, fog fájástól használ. Ha tiszta ruhat martasz belé, és az fajó szemedre tészed, a' vért ki-vonsza belöle, és meg-gyógyul. Ha rosa vizet eczetben töltesz, és a' sebre teszed, meg-tisztítja. Valamelly ember reggel rósa vizet iszik, a' kiben vér korság vagon, meg-gyógyítja. Fő fájás ellen igen hasznos. A' kinek szája bűdös, meg-tisztítja; hasát embernek meg-könnyebbíti.*
- 274 *Rósa olajat mint kell csinálni.* Egy korsót, vagy fazekat, söt inkább nagy száju üveget tölts-meg rosa viraggal, es azután tölts fa olajat reája, és a' száját csinald erossen bé, tedd a' verőfényre; de minden nap egynéhanszor fel-keverjed.
- 275 *Püetrum, tárkony.* A' tárkonyt ha meg-aszallyák, és meg-törlik, etekben meg-eszik, avagy meg-iszszák, embernek gyomrát meg-tisztította. Ha pedig akarod, hogy tárkonyod legyen télben, és mindenkor, nyarban a' tarkonynak szedd-meg a' levelét, hand egy nagy száju üvegben, avagy ön edényben, tölts eczetet reá; egesz esztendő által mindenkor főzhetsz véle.
- 276 *Allium, fog-hagyma.* A' ki a' fog-hagymát éhomra eszi, embernek mellyet meg-tisztította, és gonosz nedvességet meg-aszal; de sokat enni nem jó.
- 277 *Ebulus, földi bodza.* Ha kinek keze, avagy laba meg-sugorodik, földi bodzának a' vizével kenye, és meg-gyógyul. Ha vízben meg-főzi, és meg-förödik benne, testenek minden törését, és korságot meg-enyhíti. Okadástól jó, ha gyökerét meg-töröd, és meg-iszod.
- 278 *Cepa, veres-hagyma.* A' veres-hagymát ha borban soval meg-éjendik, embernek mellyét meg-tisztította.
- 279 *Fenyő-mag.* Éhomra enni igen hasznos. Embernek agya-velejét, szemét, melylyét meg-tisztította. Szavanak, gyomrának, dohos szájanak használ; és méreg ellen-is jó, ha meg-főve reggel négy kalánnal benne iszik, a' sérelmet-is megnyommasztja és lasította. Merges harapásoknak ellene all. Embernek tüdőjét, máját meg-tisztította. A' gyomornak hőséget, forroságát meg-lassította. Mirigynek fájdalmat enyhíti. Rothat rut keleseket meg-tisztította.
- 280 *Csér-fa gyöngy.* Tord-meg, és éhomra idd-meg borban, az hideg el-hagy. Korság ellen igen jó. Köszvenyt és gonosz varat meg-gyógyít, a' kinek torkaban ereszkedik, nyelyle-el, meg-gyógyul. Viszont, ha kit vér has bánt, vegye a' le-

- velet, és az héjjában egy keveset, főzze-meg borban tyukmony székével eddgyütt, ki kemennyen sült, és ehomra egye meg. A' kibén giliszta vagyon, csérfa gyöngynek a' levelét törje-meg, és borban igya-meg, használ. Ha melly aszszonyi-allat nem szülhet, igya-meg azon modon. Ha kit a' meredek bánt, ugyan azont cselekedgye. Ha az hét esztendőnek előtte valo gyermek meg-észi a' cserfa gyöngyöt, avagy levelét, soha a' kórság meg nem bántya.
- 281 *Földi gyögyoról.* Sulyról jó, ha meg-aszallyák, es meg-törrik, borban meg-adyák innya, avagy vízben, avagy ételben, ha meg-főzik. Korsagtól-is igen jó.
- 282 *Ménta hasznai.* Ha ki éhomra borban meg-issza a' magvat, azon nap meg nem részegülhet. Ha a' méntát, avagy fejr ürmöt ruhara tészik, a' moly soha meg nem eszi. Ha az ember meg-főzi, és meg-issza éhomra, az bujasagot emberben meg-óltya. Ha reggel meg-észi, embernek szája dohat el-vészi. Ha a' sajt köziben teszük, es vetik, esztendeig meg nem hadgya veszni.*
- 283 *Sár-fünek hasznai.* Szemfajásról jó, ha meg-elegyitik egy kis mezzel, fejer borban. Kilentz szemet benne meg-hámozván valaki meg-észi, sárt ki-hányat emberrel. Viz kórsagosnak-is használ, ha gyakorta él véle.
- 284 *Szölő-vevszöröl.* Fő fájástól jo, ha az hamvából lugot csinálsz, és fejedet megmosod véle, söt embernek haját-is meg-sokasittya. Ha a levelét vízben meg-főzik, és meg-förödik benne, a' betegségnek forroságát el-vészi. Ha nehezkes aszszony számara meg-főzik a' levelét, és meg-förödik benne, leg-ottan szülhet. Ha vizét vészik, és gyakorta isszszak, szemnek világosságot ad, és homalyt rola el-vészi.
- 285 *Hoszszu csalán vize.* Sart emberből ki-tisztit. Régi hurutot ki-szaggatt. Tüdőjében való köveket el-ront. A' kinek torka meg-sebessedik, meg-gyógyittya. Száraz köszvény ellen igen használ. A' kinek mellye faj, meg-gyógyittya; estve és reggel kell innya.
- 286 *Betbonica víz hasznai.* Meg-főzvé a' gyökerét igen erőssen, és jó vártatva, mint egy tizen két óráig ne egyek. Annakutanna igyék egy jó italt benne, az ember vizelletit-meg-indittya, követ a' gyomrában el-rontya. Hus között való sárt és vizet meg-gyogyit. Szemet meg-vilagosittya. Fül fajast meg-könnyebbiti. Az hurutot, mind az nagy lelegzettel eddgyütt el-veszti. A' köny-hullatást meg-állittya, és mellyedet meg-lagyittya.
- 287 *Mályva hasznai.* Ha valaki meg-főzendi vízben, és meg-issza, gyermekes aszszonynak tejét meg-böviti.
- 288 *Artemisia, fekete üröm.* A' melly aszszonyi-allatban meg-hal a' gyermek, és nem szülhetne, avagy uj kórsag vagyon rajta, és ha ugyan meg-allott volna-is, tehát a' levelét avagy a' viragát meg-kell borban főzni, és meg-kell ittatni véle, és ottan ki veti a' gyermeket, es meg-tisztittya.*
- 289 *Pápa fűről.* Ha az ember meg-eszi a' papa fűvet, minden feje fajdalmát el-mullattya. Tüdőjenek és májának használ. Scorpio ellen-is jó. Hallást szerez embernek a' füleben. Elméjét élesiti. Ha valamelly embernek a' feje meg-fordul, helyere hozza. Feje velejét épiti. Szeme fényét meg-vilagosittya.

Dicsőség Istennek!

V É G E

Mutato táblácskája

e' könnyvecskének

A.

Ad clarificandum visum.
 Ad clarissime videndum.
 Ad recuperandum visum remedium optimum.
 Ágyéknak fájdalma ellen.
 Agyvelőnek erősítése.
 Agyvelőnek tisztítása.
 A' kinek veres a' szeme.
 A' ki sokat pök.
 Albuginis oculorum recepta.
 Allium.
 Alom hozó orvosság.
 Aluszekonyság ellen.
 Apró bojtorján hasznai.
 Apró malyva hasznai.
 Aqua nobilis pro oculis.
 Arany szín ténát csinálni.
 Aristolochia.
 Artemisia.
 Arva csalán hasznai.
 Aszszony ember tejének szaporodása.

B.

Bab levelü fü hasznai.
 Bak fü hasznai.
 Barba hirci.
 Béka hogy meg ne marja az embert.
 Bél-poklosság ellen.
 Bethonica hasznai.
 Beteg ha nem alhatik.
 Bolondulás ellen.
 Bolhák ellen.
 Bort a' ki ki-hánnya.

Bort hogy meg-utallya, és soha ne igyék valaki.
 Bort keveset a' ki akar innya.
 Bors fü hasznai.
 Bujaság ellen.
 Büdös szaj ellen.

C.

Calamentum.
 Capitis dolor.
 Cariophyllum.
 Cepe.
 Chelidonia fü hasznai.
 Conceptio facilis.
 Contra surditatem.
 Cser-fa gyöngy hasznai.
 Csorgó sulyról.
 Cyperus fanak szaporitasarol.

D.

Dagadástól közonseges orvosság.
 Darasnak marasa ellen.
 Derek fájásrol.
 Disznó labat hideggé tenni.
 Dohos szaj ellen.
 Dühös eb marásarol.

E.

Eges ellen való orvosság.
 Elmenek élesztéséről.
 Euphrasia hasznai.

Ebulus.

Egér fark hasznai.

Emesztésre való orvosság.

Enni a' kinek nem kell.

Erlelő ir.

Etetéstől való orvosság.

Eunuchus ut sit homo.

F.

Fabaria.

Fakadas ellen.

Fakasztó ir.

Farkas alma hasznai.

Fejer liliom hasznai.

Fekete gyopar hasznai.

Fekete ürom hasznai.

Feledékenységről.

Fenyő mag hasznai.

Ficzamlas ellen.

Fog-fajas ellen.

Fog-hagyma hasznai.

Fő fajás miatt a' kinek szeme fáj.

Fő fajasról való orvosságok.

Földi bodzanak hasznai.

Földi mogyoró hasznai.

Forro betegség ellen.

Főnek el-fordulásáról.

Főnek micsoda vizek használnak.

Frantzu ellen.

Fülnek fájdalma ellen.

G.

Gilizta ellen.

Gjermeke a' kinek igen siró.

Gyermek hasa fájásáról.

Gyermeknek az hasa ha igen mégjen.

Gyermek rettenesről.

Gyik hogy meg ne marja az embert.

Gyomor dagadas ellen.

Gyomor erőssítése.

Gyomor ferge ellen.

Gyomor hősege ellen.

Gyomor tisztításáról.

Görts ellen.

H.

Hagymáz ellen.

Haja a' kinek igen mégjen.

Hajat mint kell sokasítani.

Haj koppasztásról.

Hallást szerezni ember fülében.

Hályogról való szerszám.

Hályogról való viz.

Hályogos és peccenyés szemről.

Hályogos szemre való szerszám.

Homalyos szemről.

Has fajasról.

Hasnak könnyebbitése.

Hideg-lelés ellen.

Holt gyermeknek ki viteleről anyja meheből.

Hoszszu csalán víznek hasznai.

Hurut ellen.

Hus között való sár ellen.

Hydropisis cura.

I.

Ingó fogról.

Inyben való izetlen bűdössegről.

Isópnak hasznai.

Izzasztó orvosság.

K.

Kelevény ellen.

Kelis ellen.

Kelis érlelésről.

Kendermagnak hasznai.

Kéznek meg-sugorodása ellen.

Kigyó hogy meg ne marja az embert.

Kigyó marás ellen.

Kigyót emberből ki-üzni.

Kigyó-trang fünek hasznai.

Kő ellen való orvosság.

Kömeny magnak hasznai.

Könnyü gyermek szüles.

Könnyező szemnek orvossága.

Köszvény ellen.

Kórság ellen.

Koszmos fej ellen.

L.

Lábaknak dagadásáról.
 Lábnak meg-sugorodása ellen.
 Légy hogy ne legyen az hazban.
 Légy hogy ne bantsa testedet.
 Lelegzetet a' ki nem vehet.
 Lepnek fajdalma ellen.
 Levisticum.
 Ló halyog ellen.
 Lugot fej mosásra hasznosat csinálni.

M.

Magas helyről való eses miatt törött vér-
 nek könnyü orvossaga.
 Májnak undoksaga ellen.
 Májnak tisztítasáról.
 Majorana víznek hasznai.
 Mellyben való kelevény ellen.
 Mellyben embernek rutsaga és nedvessege
 ellen.
 Mellyednek lagyítasáról.
 Mellynek fajdalma ellen.
 Mellynek tisztítasáról.
 Méh marás ellen.
 Menta fünek hasznai.
 Mereg ellen.
 Merges allat hogy meg ne marjon.
 Mervevet ellen hamar jarastól és munkától.
 Mindenféle sebre való ir.
 Malyva fünek hasznai.
 Minden sebre való orvosság.
 Mirigy ellen.
 Moly hogy a' könnyvet és egyebet ne bantsa
 Momordicanak hasznai.
 Monya szeki a' kinek meg-dagadt.

N.

Natha ellen.
 Negyed napi hideg-leles ellen.
 Nehezség ellen.
 Nyers sebre való orvosság.
 Nyillalatról.

O.

Oculi lachrymosi.
 Oculi lippientes.
 Oculi sangvinei.
 Oculorum caligo.
 Oculorum claritas.
 Oculorum defluxus.
 Oculorum dolor.
 Oculorum maculae.
 Oculorum mundificatio.
 Oculorum pruritus ex sanguine recepto.
 Okadás ellen.
 Ökör nyelvü fü víznek hasznai.
 Oldal fájdalom ellen.
 Orbántz ellen.
 Orczának dagadásáról.
 Origanum.
 Orra vérenek megállítása.

P.

Pápa fünek hasznai.
 Pecsenyés szemről.
 Pili ut in oculis non crescant.
 Phlegma ellen.
 Piretrum.
 Plantago.
 Poklossag ellen.
 Pokol varr ellen.
 Pro visu optimum experimentum.

Q.

Qui non bene videt optimum experimen-
 tum.

R.

Rantzós orczának orvossaga.
 Reszégesség ellen.
 Reszkető kezeknek orvossaga.
 Rosanak hasznai.
 Rosa olajt mint kell csinálni.

Rothat kilisek ellen.
Rutának hasznai.
Rüh ellen.

S.

Safranynak tartasaról.
Sajtot esztendceig vesztes nélkül tartani.
Sallya fünek hasznai.
Sár ellen.
Sárfünek hasznai.
Sárnak ki-hanyasarol.
Sargasag ellen.
Scorpio marasa elen.
Sebben való fereg ellen.
Sebes szemnek kívül való ir.
Sebnek hamarsaggal való gyógyitasarol.
Sebre való ir.
Seb tisztító viz.
Sérés ellen.
Serpentina.
Siketsegről.
Suly ellen.
Szakadas ellen.
Szakál növesről.
Szaraz köszvény ellen.
Szapora fü hasznai.
Szeg-fü hasznai.
Szeg-fü olajt mint kell csinálni.
Szeme a' kinek fő fajas miatt fáj.
Szem fajasrol való leg-jobb orvosság.
Szemnek dagadása ellen.
Szemnek vilagossagarol.
Szemről való orvosságok.
Szemről való viz.
Sziv fogásrol.
Szonak hangosságáról.
Szölö veszszonek hasznai.
Szömörgös orczarol.
Szomorcsó ellen.
Ször feregről.
Ször koppasztasról.

Ször nevelésre való orvosság.
Szülesben kinlodo aszszonynak orvossaga.

T.

Tarkonynak hasznai.
Tarkonyt esztendő altal tartani.
Tetü ellen való orvosság.
Torok fajasrol.
Törött tagoknak orvossaga.
Törött vérnek tisztitasaról.
Turós-lábról.
Tudónek tisztitasarol.

U.

Uj korsag ellen való orvosság.
Ungventum contra rubedinem oculorum.
Uti fünek hasznai.
Uti jarasban hogy el ne faradgy.
Uton-járónak könnyebsége.
Ürömnek hasznai.

V.

Varaknak el-távoztatasa ellen.
Varas fejnek orvossaga.
Velőnek epitese.
Verbena.
Veres hagymanak hasznai.
Vér hasrol.
Veres szemnek való viz.
Veréteknek való orvosság.
Vér korság ellen.
Vernek meg-tisztitasaról.
Verrel való vizelles ellen.
Vesenek tisztitasarol.
Vizketeg ellen.
Viz korsag ellen.
Vizelleti ha kinek fel-akad.
Vizi mentanak hasznai.

Vége ezen könyvecskének.

